

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І
ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ**

Кафедра соціальної роботи та реабілітації

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан гуманітарно-педагогічного
факультету
_____ Інна САВИЦЬКА
«_____» _____ 2023 р.

«СХВАЛЕНО»
на засіданні кафедри соціальної
роботи та реабілітації
Протокол № 5 від 9 травня 2023 р
Завідувач кафедри
_____ Ірина СОПІВНИК

«РОЗГЛЯНУТО»
Гарант ОП «Соціальна робота»
першого (бакалаврського) рівня
_____ Ірина ДЕМЧЕНКО

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

**ОСНОВИ СОЦІАЛЬНОЇ ІНКЛЮЗІЇ
ТА БЕЗБАР'ЄРНОСТІ**

(назва навчальної дисципліни)

спеціальність 231 «Соціальна робота»

(шифр і назва спеціальності)

освітньо-професійна програма «Соціальна робота»

(назва освітньо-професійної програми)

факультет гуманітарно-педагогічний

(назва факультету)

розробник Демченко І.І., д-р. пед. наук, проф.

м. Київ – 2023 р.

Опис навчальної дисципліни
«Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності»

Галузь знань, спеціальність (спеціалізація), освітній ступінь		
Галузь знань	23 «Соціальна робота» (шифр і назва)	
Спеціальність	231 «Соціальна робота» (шифр і назва)	
Освітньо-професійна програма	«Соціальна робота»	
Освітній ступінь	Бакалавр	
Характеристика навчальної дисципліни		
Вид	нормативна	
Загальна кількість годин	120	
Кількість кредитів ECTS	4	
Кількість змістових модулів	2	
Форма контролю	іспит	
Показники навчальної дисципліни для денної та заочної форм навчання		
	денна форма навчання	заочна форма навчання
Рік підготовки	другий	другий
Семестр	четвертий	четвертий
Лекційні заняття	60 год.	8 год.
Практичні, семінарські заняття	30 год.	4 год.
Лабораторні заняття		
Самостійна робота	60 год.	108 год.
Індивідуальні завдання		
Кількість тижневих годин: аудиторних самостійної роботи студента	4 год. 4 год.	—

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Освітній компонент «Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності» є нормативним (цикл спеціальної (фахової) підготовки). **Мета** курсу полягає у підготовці майбутніх соціальних працівників до професійної діяльності в умовах інклюзивного соціального простору.

Основними **завданнями** курсу є:

- ознайомити студентів із нормативно-правовими основами, науково-теоретичними та прикладними питаннями організації соціальної інклюзії осіб з особливостями розвитку на міжнародному, державному, територіальному рівнях;
- формування навичок організації, забезпечення доступності та безперешкодного надання соціальних послуг різним категоріям отримувачів соціальних послуг; умінь безбар'єрного спілкування; уважного ставлення до потреб мешканців, особливо вразливих категорій;
- розвивати у студентів вміння та навички використовувати теоретичні та практичні знання в майбутній професійній діяльності з різними категоріями отримувачів соціальних послуг.

У результаті вивчення освітнього компоненту здобувач вищої освіти повинен:

- **знати:** шляхи забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю; інструменти для розробки та впровадження соціальної інклюзивної політики; нормативно-правові основи інклюзивної політики; кращий зарубіжний та український досвід соціальної інклюзії та безбар'єрності; основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні.

- **вміти** визначати бар'єри для побудови «суспільства для всіх»; використовувати шляхи забезпечення доступності осіб з інвалідністю до об'єктів соціальної та інженерно-транспортної, освітньої, культурної та ін.; створювати умови для навчання та виховання дітей з особливими освітніми потребами, підготовку, перепідготовку, підвищення кваліфікації та стажування осіб з інвалідністю на робочому місці за професіями (спеціальностями) з урахуванням професійних знань, навичок, побажань та рекомендацій медико-соціальної експертної комісії за професіями, що є актуальними на ринку праці міст чи районів та залучення людей з обмеженими можливостями до участі в конкурсах, вікторинах, концертах, бібліотечних вечорах, інших тематичних заходах, що проводяться в закладах культури в населених пунктах країни.

Набуття компетентностей:

інтегральна: здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у соціальній сфері або у процесі навчання, що передбачає застосування певних теорій та методів соціальної роботи і характеризується комплексністю та невизначеністю умов

спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

1. Здатність розробляти шляхи подолання соціальних проблем і знаходити ефективні методи їх вирішення (ФК 10).

2. Здатність до надання допомоги та підтримки клієнтам із врахуванням їх індивідуальних потреб, вікових відмінностей, гендерних, етнічних та інших особливостей (ФК 11).

3. Здатність взаємодіяти з клієнтами, представниками різних професійних

груп та громад (ФК 15).

4. Здатність дотримуватися етичних принципів та стандартів соціальної роботи (ФК 16).

5. Здатність до сприяння підвищенню добробуту і соціального захисту осіб, здійснення соціальної допомоги та надання підтримки тим, хто перебуває у складних життєвих обставинах (ФК 20).

Програмні результати навчання (ПРН)

1. Приймати практичні рішення для покращення соціального добробуту та підвищення соціальної безпеки (ПРН 15).

2. Встановлювати та підтримувати взаємини з клієнтами на підґрунті взаємної довіри та відповідно до етичних принципів і стандартів соціальної роботи, надавати їм психологічну підтримку й наснажувати клієнтів (ПРН 17).

3. Виявляти сильні сторони та залучати особистісні ресурси клієнтів, ресурси соціальної групи і громади для розв'язання їх проблем, виходу із складних життєвих обставин (ПРН 19).

4. Організовувати соціальну підтримку, порядок та методи проведення комплексного визначення стану та індивідуальних потреб отримувачів соціальних послуг; складати індивідуальний план надання соціальних послуг; застосовувати техніки інтерв'ювання та консультування отримувачів соціальних послуг (ПРН 24).

Формування базових soft skills: креативність, робота в команді, емоційний інтелект, взаємодія з людьми, формування власної думки та прийняття рішень.

2. Програма та структура навчальної дисципліни

Модуль 1. Соціальна інклюзія: забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю

Тема 1. Проблеми інвалідності та інклюзивний підхід

Еволюційний шлях поглядів на питання «інвалідності». Права людини з інвалідністю. Визначення «інвалідності» та «осіб з інвалідністю». Міжнародна класифікація функціонування, інвалідності та здоров'я (МКФ). Існуючі стереотипи щодо осіб з інвалідністю. Моделі інвалідності. Моральна модель «інвалідності». Благодійна модель «інвалідності». Медична модель «інвалідності». Реабілітаційна модель «інвалідності». Економічна модель «інвалідності». Соціальна модель «інвалідності». Британська модель «інвалідності». Модель Handicap. Культурна модель «інвалідності». Розуміння «інвалідності» як правозахисної моделі

Тема 2. «Лінза інвалідності» – інструмент для розробки та впровадження соціальної інклюзивної політики

Еволюція соціальної політики щодо людей з інвалідністю. Соціальна політика в сфері освіти людей (дітей) з інвалідністю. Комплексний підхід до формування соціальної політики. Методика оцінювання соціальної політики. Лінза інвалідності – інструмент для аналізу, розробки та впровадження політики. Історія руху людей з інвалідністю за свої права: міжнародний та український досвід.

Тема 3. Нормативно-правові основи інклюзивної політики

Визначення «інвалідності» та «осіб з інвалідністю» в законодавстві різних країн. Законодавче та нормативно-правове забезпечення інтеграції людей з інвалідністю. Механізми захисту прав людини з інвалідністю: принципи, документи, процедури. Як працює національна система захисту прав людини в Україні і які існують засоби захисту прав людей з інвалідністю. Окремі стандарти прав людини з інвалідністю. «Інвалідність» та заборона дискримінації. Роль різних суб'єктів суспільства у захисті прав людини з інвалідністю.

Тема 4. Соціальна інклюзія – рівність можливостей для всіх

Соціальна ізоляція. Соціальна інклюзія. Соціальна інтеграція. Наріжні камені соціальної інклюзії стосовно осіб з інвалідністю. Інклюзія і освіта.

Тема 5. Запровадження соціальної інклюзії в розумних містах: кращий зарубіжний та український досвід

Поняття та сутність соціальної інклюзії в контексті розвитку розумного міста. Нормативно-правове забезпечення запровадження соціальної інклюзії в розумних містах. Загальні напрями та тенденції запровадження соціальної інклюзії в розумних містах. Кращі зарубіжні практики запровадження соціальної інклюзії в розумних містах. Досвід Відня щодо забезпечення соціальної інклюзії в розумному місті. Досвід надання послуг соціальної інклюзії в Канзасі. Український досвід запровадження соціальної інклюзії в розумних містах. Шляхи та напрями удосконалення системи запровадження соціальної інклюзії в розумних містах.

Тема 6. Соціальна інклюзія різних категорій отримувачів соціальних послуг

Соціальне включення осіб з інвалідністю, обдарованих дітей і молоді, людей похилого віку та самотніх, демобілізованих військовослужбовців, внутрішньопереміщених, учасників та свідків воєнних дій.

Тема 7. Основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні

Реалізація норм Конвенції про права осіб з інвалідністю. Закон України «Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні». Соціальний захист осіб з інвалідністю, що полягає у пенсійному забезпеченні, нарахуванні компенсаційних та державних допомог, отриманні пільг та відповідних соціальних послуг, санаторно-курортному лікуванні, у тому числі встановлення опіки (піклування) або стороннього догляду, наданні реабілітаційних заходів, забезпеченні технічними та іншими засобами реабілітації, автотранспортом. Електронний кабінет особи з інвалідністю. Етичні рекомендації, які можуть бути корисними при спілкуванні з особами з інвалідністю. Рада у справах осіб з інвалідністю.

Модуль 2. Безбар'єрність як філософія суспільства без обмежень

Тема 8. Поняття та правові основи створення безбар'єрного простору в Україні

Роль та принципи доступності. Законодавчо-нормативне забезпечення створення безбар'єрного простору в Україні. «Довідник безбар'єрності» - гід з коректного спілкування, у якому зафіксовані нові норми безбар'єрної мови. Освітній серіал «Безбар'єрна грамотність». Чотири цільових групи: перша - молодь, друга - батьки дітей віком до 6 років, третя - діти і дорослі з інвалідністю, четверта - літні люди. Інтеграція принципів безбар'єрності в Україні у відповідь на нові виклики.

Тема 9. Особливості забезпечення фізичної безбар'єрності

Фізична безбар'єрність як суспільний простір фізично доступний для кожного громадянина, включаючи людей з обмеженою мобільністю шляхом упровадження принципів універсального дизайну. Моніторинг та оцінка ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю. Обстеження та оцінка ступеня безбар'єрності об'єктів фізичного оточення і послуг для осіб з інвалідністю

Тема 10. Особливості інформаційної безбар'єрності

Інформаційна безбар'єрність як простір, у якому люди незалежно від їх функціональних порушень чи комунікативних можливостей мають доступ до інформації в різних форматах та з використанням технологій, зокрема шрифт Брайля, великошрифтовий друк, аудіодискрипція (тифлокоментування), переклад жестовою мовою, субтитрування, формат, придатний для зчитування програмами екранного доступу, формати простої мови, легкого читання, засоби альтернативної комунікації.

Тема 11. Особливості суспільної та громадянської безбар'єрності

Суспільна та громадянська безбар'єрність як процес забезпечення рівних можливостей участі всіх людей, їх об'єднань та окремих суспільних груп у житті громад та держави, рівний доступ до суспільно-політичного та культурного життя, сприятливе середовище для фізичного розвитку та самореалізації, а також інклюзивне середовище як передумова для участі у всіх формах суспільного життя та громадської активності.

Тема 12. Особливості економічної безбар'єрності

Економічна безбар'єрність простір, за якого громадяни незалежно від віку, статі, сімейного стану чи стану здоров'я мають умови та можливості для працевлаштування, отримання фінансових та інших ресурсів для заняття підприємництвом чи самозайнятістю. Впровадження програм професійної підготовки, кар'єрної орієнтації, навчання фінансовій грамотності, розвиток підприємницької культури, надання консультаційної підтримки, створення додаткових можливостей для дистанційної роботи – комплекс заходів і практик, які допоможуть працевлаштувати представників вразливих верств населення, зокрема осіб з інвалідністю, пенсіонерів, студентів без досвіду роботи, вагітних жінок і батьків у декреті.

Тема 13. Особливості цифрової безбар'єрності

Цифрова безбар'єрність як простір, у якому усі суспільні групи мають доступ до швидкісного Інтернету, публічних послуг та публічної цифрової інформації. Це можливість відкритого доступу до швидкісного інтернету тим, для кого він є критичною необхідністю та умовою для спілкування, придбання речей, навчання, творчої та соціальної реалізації, а також інших потреб.

Тема 14. Особливості освітньої безбар'єрності

Освітня безбар'єрність як процес і результат створення освітнього простору із забезпеченням можливості та вільного доступ до освіти, зокрема освіти протягом життя, а також здобуття іншої професії, підвищення кваліфікації та опанування додаткових компетентностей.

Тема 15. Формування інклюзивної культури в суспільстві

Інклюзивна культура як найважливіша складова інклюзивної освіти. Формування інклюзивної культури як процес збагачення ціннісної системи у закладі освіти, яка забезпечує виникнення атмосфери доброзичливості, безпеки та прийняття, яка б стимулювала усіх учасників освітнього процесу до співпраці і взаємодопомоги та сприяє створенню єдиної системи цінностей, що приймається і поділяється усіма членами суспільства. Процес формування інклюзивної культури в освітньому середовищі.

3. Структура навчальної дисципліни

«Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності»

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин												
	денна форма						заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі					
		л	с	лаб	інд	с.р.		л	пр.	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1. Соціальна інклюзія: забезпечення прав та інтересів осіб з інвалідністю													
Тема 1. Проблеми інвалідності та інклюзивний підхід	6	2	2			2	6	2					4
Тема 2. «Лінза інвалідності» – інструмент для розробки та впровадження соціальної інклюзивної політики.	6	2	2			2	6	2					4
Тема 3. Нормативно-правові основи інклюзивної політики	6	2	2			2	6						6
Тема 4. Соціальна інклюзія – рівність можливостей для всіх	6	2	2			2	6		2				4
Тема 5. Запровадження соціальної інклюзії в розумних містах: кращій зарубіжний та український досвід	6	2	2			2	6						6
Тема 6. Соціальна інклюзія різних категорій отримувачів соціальних	6	2	2			2	6						6
Тема 7. Основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні	6	2	2			2	6						6
Разом за модулем 1	42	14	14			14	42	4	2				36
Модуль 2. Безбар'єрність як філософія суспільства без обмежень													
Тема 8. Поняття та правові основи створення безбар'єрного простору в Україні	6	2	2			2	6						6
Тема 9. Особливості забезпечення фізичної безбар'єрності	6	2	2			2	6	2					4
Тема 10. Особливості інформаційної безбар'єрності	6	2	2			2	6						6
Тема 11. Особливості суспільної громадянської безбар'єрності	6	2	2			2	6		2				4
Тема 12. Особливості економічної безбар'єрності	6	2	2			2	6						6
Тема 13. Особливості цифрової безбар'єрності	6	2	2			2	6	2					4
Тема 14. Особливості освітньої безбар'єрності	6	2	2			2	6						6
Тема 15. Формування інклюзивної культури в суспільстві	6	2	2			2	6						6
Разом за модулем 2	48	16	16			16	48	4	2				42
Усього годин	120	30	30			30	120	8	8				104

4. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Проблеми інвалідності та інклюзивний підхід	2
2	Тема 2. «Лінза інвалідності» – інструмент для розробки та впровадження соціальної інклюзивної політики.	2
3	Тема 3. Нормативно-правові основи інклюзивної політики	2
4	Тема 4. Соціальна інклюзія – рівність можливостей для всіх	2
5	Тема 5. Запровадження соціальної інклюзії в розумних містах: кращий зарубіжний та український досвід	2
6	Тема 6. Соціальна інклюзія різних категорій отримувачів соціальних послуг	2
7	Тема 7. Основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні	2
8	Тема 8. Поняття та правові основи створення безбар'єрного простору в Україні	2
9	Тема 9. Особливості забезпечення фізичної безбар'єрності	2
10	Тема 10. Особливості інформаційної безбар'єрності	2
11	Тема 11. Особливості суспільної громадянської безбар'єрності	2
12	Тема 12. Особливості економічної безбар'єрності	2
13	Тема 13. Особливості цифрової безбар'єрності	2
14	Тема 14. Особливості освітньої безбар'єрності	2
15	Тема 15. Формування інклюзивної культури в суспільстві	2
		30

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено робочим навчальним планом	—

6. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Не передбачено робочим навчальним планом	—

7. Теми самостійних робіт

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Інвалідність та суспільство	2
2	Тема 2. Роль різних суб'єктів суспільства у захисті прав людини з інвалідністю	2
3	Тема 3. Засоби технічного забезпечення індивідуальної мобільності осіб з інвалідністю та маломобільних груп населення	2
4	Тема 4. Система оцінки втрат функціональності на основі принципів Міжнародної класифікації функціонування, обмеження життєдіяльності та здоров'я.	2
5	Тема 5. «Автошколи для людей з інвалідністю та програма цифрової освіти»	2
6	Тема 6. Розвиток системи реабілітаційної допомоги	2
7	Тема 7. Робота без бар'єрів	2
8	Тема 8. Національна стратегія безбар'єрності: виконання плану реалізації	2
9	Тема 9. Бар'єри та безбар'єрність: що нам заважає та як цього позбутися	2
10	Тема 10. Інформаційна безбар'єрність - комфортний доступ до важливої інформації.	2
11	Тема 11. Універсальний дизайн інфраструктури	2
12	Тема 12. Особливості економічної безбар'єрності	2
13	Тема 13. Безбар'єрний державний портал Дія	2
14	Тема 14. Особливості освітньої безбар'єрності	2
15	Тема 15. «Довідник безбар'єрності» - гід з коректного спілкування	2
		30

8. Контрольні питання, комплекти тестів для визначення рівня засвоєння знань студентів

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ БІОРЕСУРСІВ І ПРИРОДОКОРИСТУВАННЯ УКРАЇНИ			
ОС «Магістр» Спеціальність 231 «Соціальна робота»	Кафедра соціальної роботи та реабілітації 2023-2024 навч. рік	Комплексна контрольна робота № 4 з дисципліни «Основи соціальної інклюзії та безбар'єрності»	Затверджую Зав. кафедри (підпис) Сопівник І.В. 2023 р.
Екзаменаційні запитання			
1. Принципи соціальної інклюзії			
2. Етапи процесу формування інклюзивної культури в суспільстві			
Тестові завдання			
1. Інклюзія – це....			
2. Для побудови безбар'єрного простору в Україні визначено .....напрямів, а саме....			
3. Відповідність між назвою класифікації та її спрямованістю. Врахування таких аспектів життя, як розвиток, активність, участь, навколишнє середовище, особистісні фактори. а)МКФ - міжнародна класифікація функціонування обмежень можливостей і здоров'я. б)МКХ - міжнародна статистична класифікація хвороб та проблем, пов'язаних зі здоров'ям.			
4. У Законодавстві якої країни найповніше подано визначення осіб з особливими освітніми потребами? а) Україна, б) Фінляндія, в) Естонія, г) США			

<p>5. Особливі потреби - це термін, який використовується щодо осіб, чия соціальна, фізична або емоційна особливість потребує спеціальної уваги та послуг, яким подається можливість розвинути свій потенціал (G. Lefrancois), у тому числі й освітній. а) Правильно. б) Неправильно</p>
<p>6. Активність та участь...це а) контекстуальні фактори, б) функціонування та обмеження життєдіяльності</p>
<p>7. Чи правильним є твердження? МКФ - класифікація, що забезпечує систематизацію даних про функціонування людини і взаємозв'язок між нею або її станом здоров'я, факторами навколишнього середовища та особистісними факторами. а) Правильно. б) Неправильно.</p>
<p>8. Оберіть потреби, пов'язані з подоланням труднощів у розвитку соціалізації, адаптації. а) Потреба у формуванні навичок соціальної взаємодії, б) Потреба у підтримці і розвитку комунікації, в) Потреба у компетентності фахівців, г) Потреба в узгодженості дій педагогів і батьків</p>
<p>9. Про яке поняття йде мова? "Дизайн предметів навколишнього середовища, освітніх програм та послуг, що забезпечує їх максимально для використання всіма особами без необхідної адаптації чи спеціального дизайну" а) універсальний дизайн, б) універсальний дизайн у сфері освіти, в) доступність</p>
<p>10. Безбар'єрність - це...</p>

9. Методи навчання

Використання методів навчання в процесі викладання навчальної дисципліни зумовлено задоволенням освітніх потреб здобувачів, їхньою активністю, самостійністю, творчістю.

Під час викладання навчальної дисципліни використовуються такі організаційні форми і методи:

- проведення навчальних лекцій, семінарів із застосуванням наочних методів (демонстрація, візуалізація, ілюстрація, презентація на паперових носіях чи мультимедійним комплексом у стаціонарному чи дистанційному форматі);

- застосування у час лекційних занять інтерактивних методик навчання, зокрема «мозковий штурм», «синтез думок», «суспільний проект», «коло ідей», «аналіз ситуації» тощо;

- проведення практичних занять у формі прес-конференції, брифінгів, круглих столів, конкурсів з використанням методів інтерактивного навчання «Мозковий штурм», «Коло ідей», «Робота в малих групах» аналіз конкретних ситуацій, ігри-тренування конкретних соціальних навичок, ігри з прихованими цілями сторін, ігри-дилеми тощо;

10. Методи і форми контролю

Видами контролю знань здобувачів вищої освіти, згідно з Положенням про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України є поточний контроль, проміжна та підсумкова атестації (Положенням про екзамен та заліки у Національному університеті біоресурсів і природокористування України. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u284/polozh_ekzameni_zaliki_z_dopovnennyam

[2021_dlya_saytu.pdf](#)).

Методи контролю забезпечують одержання зворотної інформації про зміст, характер і досягнення в навчально-пізнавальній діяльності студентів і про ефективність праці викладача. Під час викладання навчальної дисципліни застосовують такі форми контролю за навчально-пізнавальною діяльністю студентів, як метод усного контролю, письмовий контроль (письмові відповіді на питання, предметний диктант, виконання репродуктивних, творчих, пошукових тощо завдань; тестовий контроль та ін.); екзамен.

Студент також має можливість перерахувати бали (інші види робіт) за наявності результатів навчання, отриманих у неформальній освіті (стажування, тренінги, участь у конференціях, семінарах та ін.) та інформальній освіті (самоосвіта).

11. Розподіл балів, які отримують здобувачі освіти

На вивчення 1 модуля відведено 2 кредит ECTS.

Рейтинг здобувача освіти з дисципліни визначається за 100-бальною шкалою. Він складається з рейтингу з навчальної роботи, для оцінювання якої призначається 70 балів, і рейтингу з підсумкової атестації (іспиту, заліку) – 30 балів.

Кожний модуль теж оцінюється за 100-бальною шкалою (див. табл. 1).

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи RHP (не більше 70 балів) визначається за формулою:

$$RHP = 0,7 \cdot (RЗМ(1) \cdot 1 + RЗМ(2) \cdot 1 + RЗМ(3) \cdot 1) \cdot K_{Дис}$$

де R(1)ЗМ, R(2)ЗМ, R(3)ЗМ – рейтингові оцінки із 1, 2, 3 модулів за 100-бальною шкалою; KДИС – кількість кредитів ЄКТС (або годин), передбачених робочим навчальним планом для дисципліни у поточному семестрі.

Рейтинг здобувача вищої освіти з навчальної роботи округлюється до цілого числа.

Таблиця 1

Розподіл балів за модулями

Поточний контроль		Рейтинг з навчальної роботи	Рейтинг з додаткової роботи	Рейтинг штрафний	Підсумкова атестація (іспит)	Загальна кількість балів
Модуль 1	Модуль 2					
0-100 балів	0-100 балів					
ПЗ 1 - 5	ПЗ 6 - 5					
ПЗ 2 - 5	ПЗ 7 - 5					
ПЗ 3 - 5	ПЗ 8 - 5					
ПЗ 4 - 5	ПЗ 9 - 5					
ПЗ 5 - 5	ПЗ 10 - 5					
		0-70	0-20	0-5	0-30	0-100
СР 1 - 2	СР 6 - 2					

СР 2 - 2	СР 7 - 2					
СР 3 - 2	СР 8 - 2					
СР 4 - 2	СР 9 - 2					
СР 5 - 2	СР 10 - 2					
Тест 1 - 30	Тест 2 - 30					

На рейтинг з навчальної роботи можуть впливати рейтинг з додаткової роботи та рейтинг штрафний.

Рейтинг з додаткової роботи додається до рейтингу з навчальної і не може перевищувати 20 балів. Він визначається лектором і надається здобувачам вищої освіти рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня їх знань з дисципліни.

Максимальна кількість балів (20) надається здобувачу за:

- отримання диплому I-го, II-го чи III-го ступеню переможця наукової олімпіади (конкурсу) навчально-наукового інституту чи факультету (коледжу) з відповідної дисципліни;
- авторство (співавторство) у поданій заявці на винахід чи отриманому патенті України з відповідної дисципліни;
- авторство (співавторство) у виданій науковій статті з відповідної дисципліни;
- виготовлення особисто навчального стенду, макету, пристрою, приладу; розробка комп'ютерної програми (за умови, що зазначене використовується в освітньому процесі при викладанні відповідної дисципліни).

Рейтинг штрафний не перевищує 5 балів і віднімається від рейтингу з навчальної роботи. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів вищої освіти, які невчасно засвоїли матеріали змістових модулів, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо.

На рейтинг з навчальної роботи може впливати рейтинг з додаткової роботи – до 20 балів і рейтинг штрафний (з від'ємним знаком) – до 5 балів.

Рейтинг з додаткової роботи визначається лектором і надається здобувачам освіти за рішенням кафедри за виконання робіт, які не передбачені навчальним планом, але сприяють підвищенню рівня знань здобувачів освіти з дисципліни.

Рейтинг штрафний РШТР не перевищує 5 балів і віднімається від РНР. Він визначається лектором і вводиться рішенням кафедри для здобувачів освіти, які матеріал змістового модуля засвоїли невчасно, не дотримувалися графіка роботи, пропускали заняття тощо. Допуском до підсумкової атестації є наявність не менше 60 балів із кожного змістового модуля та загалом із навчальної роботи не менше 42 балів. Підсумкова атестація проводиться у вигляді складання тестів, максимальна кількість балів за яку становить 100 балів. Для визначення рейтингу здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни РДИС (до 100 балів) одержаний рейтинг з атестації (до 30 балів) додається до рейтингу з навчальної роботи РНР (до 70 балів): $R_{ДИС} = R_{НР} + R_{АТ}$ Рейтинг здобувача вищої освіти із засвоєння дисципліни у балах переводиться у національні оцінки згідно з табл. 2.

Співвідношення між рейтингом здобувача вищої освіти і національними оцінками

Рейтинг здобувача вищої освіти, бали	Оцінка національна за результатами складання	
	екзаменів	заліків
90-100	Відмінно	зараховано
74-89	Добре	
60-73	Задовільно	
0-59	Незадовільно	не зараховано

12. Методичне забезпечення

1. Навчальний план підготовки майбутнього фахівця першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю 231 Соціальна робота.
2. Підручники та навчальні посібники.
3. Плани лекційних і практичних занять.
4. Інструктивно-методичні матеріали до практичних занять.
5. Семестрові завдання для самостійної роботи студентів із навчальної дисципліни.
6. Матеріали поточного та підсумкового контролю (контрольні завдання до практичних занять; завдання на модульні контрольні роботи для перевірки рівня засвоєння студентами навчального матеріалу).
7. Методичні матеріали щодо виконання завдань для заочної форми навчання.
8. Перелік питань до екзамену. Екзаменаційні білети.

13. Рекомендована література

Основна література:

1. [«Безбар'єрна грамотність» Серія 1](#)
2. [«Безбар'єрна грамотність» Серія 2](#)
3. «Довідник безбар'єрності» URL: <https://bf.in.ua>
4. Безбар'єрна грамотність URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/barrier-free-literacy>
5. [Безбар'єрний простір в Україні: новація, яка покликана забезпечити рівні права для всіх українців](#)
6. Волгіна О. М., Іванова О. Л. Соціальний супровід людей з інвалідністю на робочому місці : посібник. ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні». Київ : Vaite, 2018. 36 с.

7. Гендерний аудит доступності : методичні рекомендації / Л. Ю. Байда, Я. В. Грибальський ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2018. 72 с.
8. Гендерний аудит доступності в місті Краматорськ Донецької області / ООН Жінки в Україні ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2017. 10 с.
9. Держава без бар'єрів URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/barrier-free-government>
10. [Державна політика щодо захисту прав дітей: міжнародно — національні правові аспекти](#)
11. [Довідник безбар'єрності](#)
12. [Довідник безбар'єрності, як новий вимір норм безбар'єрної мови](#)
13. Іванова О., Лебідь М., Брем С., Свет Є. Універсальний дизайн у громаді: простір, предмети, інформація та послуги . URL: file:///C:/Users/ACER/Downloads/UniversalDesign-ItemsSpaceInfoServices_Brochure_Web_1.pdf
14. Інклюзивний вебдизайн URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/inkluzivnij-vebdizajn>
15. Інклюзія в дії: стратегії впровадження в Україні та світі : кол. моногр. / [авт. кол.: О. Л. Главацька, Н. М. Горішна, Г. І. Слезанська та ін.]. Тернопіль : ФОП Осадца Ю. В., 2022. 326 с.
16. [ІНФОРМАЦІЙНА КОМПАНІЯ «Для дітей суспільство без бар'єрів»](#)
17. [Комунікаційна стратегія з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року](#)
18. Методика проведення аудиту доступності об'єктів, на яких розташовані виборчі дільниці / автори: Н. Скрипка, Я. Грибальський, В. Азін ; ред.: О. Журбенко, Л. Магдюк, Ю. Кривінчук ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України ; Міжн. фундація виборчих систем. Київ, 2018. 54 с.
19. Національна стратегія із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року URL: <https://cutt.ly/yO2PRCs>
20. [План заходів на 2021 і 2022 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року](#)
21. План заходів на 2023-2024 роки з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/372-2023-%D1%80#Text>
22. [Посібник "Дослідження доступності міських просторів"](#)
23. [Посібник "Універсальний дизайн в громаді"](#)
24. [Посібник з Європейського антидискримінаційного права](#)
25. Універсальний дизайн в медичних закладах : метод. посібник / автори-упоряд.: Л. Байда, О. Іванова ; ПРООН в Україні, Спільна Програма «Сприяння інтеграційній політиці та послугам для людей з інвалідністю в Україні. Київ : Ваїте, 2019. 59 с.
26. Ухвалено План заходів з реалізації Національної стратегії із створення безбар'єрного простору в Україні URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/ukhvaleno-plan-zakhodiv-z-realizatsii-natsionalnoi-stratehii-iz-stvorennia-bezbariernoho-prostoru-v-ukraini>

27. Цифрові технології для людей з інвалідністю – комплексний серіал з практичними порадами, як цифрові технології можуть спростити та полегшити щоденне життя людям із різними типами інвалідності. URL: <https://osvita.diia.gov.ua/courses/digital-for-persons-with-disabilities>

Додаткова література:

1. Городецька Г. Інклюзія. Темпора. 2022., 144 с.
2. Київська В. В. Пастухова Ю. В. Інклюзивна освіта. Проект "Рівний-рівному". *Завучу. Усе для роботи.* 2020. № 11/12. С. 33-42.
3. Клименко А. В. Інклюзія - запорука здорового суспільства. *Пед. майстерня.* 2019. № 4. С. 20-22.
4. Нікого не залишити осторонь. Аналіз вразливості жінок та чоловіків в контексті децентралізації на територіях України, що постраждали від конфлікту : звіт (жовт. 2016 р. – квіт. 2017 р.) / ООН Жінки в Україні. Київ, 2017. 70 с.
5. Нічого для нас без нас : поради для громадських організацій людей з інвалідністю / Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2016. 60 с.
6. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : зб. наук. праць / за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєвої. Київ, 2017. вип. 12. 184 с.
7. Освіта осіб з особливими потребами: шляхи розбудови : науково-методичний збірник. Вип. 12 / [редкол.: В. В. Засенко, А. А. Колупаєва, Т. П. Вісковатова та ін. ; за ред. В. В. Засенка, А. А. Колупаєва] ; НАПН України, Ін-т спец. педагогіки. Київ, 2017. 184 с.
8. Універсальний дизайн : практичні поради для кожного / автори: І. Виртосу, Т. Печончик ; упоряд.: Л. Байда, А. Стеценко, К. Баграмян ; Програма розвитку ООН ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ. 39 с.
9. Формування політики раннього втручання : тренінговий модуль / кол. авторів : Л. Ю. Байда, Є. Б. Павлова, О. Л. Іванова, Г. В. Кукуруза ; Нац. Асамблея людей з інвалідністю України. Київ, 2017. 60 с.

14. Інформаційні ресурси

1. [Blind.Net](#) Міжнародна мережа для користувачів з вадами зору.
2. [EnableMe UA](#). Повний сучасний довідник з будь-яких питань інвалідності та дружнє ком'юніті для українців з ментальними розладами, хронічними захворюваннями та різними групами інвалідності.
3. [Альбом безбар'єрних рішень](#)
4. [Безбар'єрність як цінність нової суспільної норми](#)
5. [Виконавчі провадження у форматі інформаційної та цифрової безбар'єрності](#)
6. [Державна реєстрації шлюбу осіб з інвалідністю](#)
7. [Державний портал Дія.Безбар'єрність](#). Як держава може допомогти у важливі моменти життя.
8. [Діджитал формат стягнення боргів](#)
9. [Довідник безбар'єрності](#)

10. [Доступність нотаріальних послуг для осіб з інвалідністю: міф чи реальність?](#)
11. [Електронний Канадсько-український журнал спеціальної педагогіки, розміщений на сайті Канадсько-української дослідної групи \(CURT\)](#)
12. [Європейська соціальна хартія \(переглянута\) \(ETS N 163\) \(укр/рос\)](#)
13. [Закон України Про основи соціальної захищеності осіб з інвалідністю в Україні](#)
14. [Конвенція про права інвалідів](#)
15. [Концепція розвитку інклюзивної освіти \(Наказ Міністерства освіти і науки України №912 від 01.10.2010\)](#)
16. [Міжнародний день людей з інвалідністю!](#)
17. [Найвища цінність для кожної людини — рівність у своїй гідності та правах](#)
18. [Національна Асамблея інвалідів України, Всеукраїнське громадське соціально-політичне об'єднання](#)
19. [Національна Асамблея людей з інвалідністю України.](#) Актуальні новини про людей з інвалідністю. Корисна інформація, соціальний захист осіб з інвалідністю, нормативна база, працевлаштування, вакансії.
20. [Національна стратегія](#) із створення безбар'єрного простору в Україні на період до 2030 року.
21. [Освітній серіал БЕЗБАР'ЄРНА ГРАМОТНІСТЬ](#)
22. [Освітній серіал ДЕРЖАВА БЕЗ БАР'ЄРІВ](#)
23. [Пам'ятка щодо спілкування із людьми з інвалідністю](#)
24. [План дій Ради Європи щодо сприяння правам і повній участі людей з обмеженими можливостями в суспільстві: покращення якості життя людей з обмеженими можливостями в Європі в 2006-2015 роках](#)
25. [Попередня подача документів громадської організації на перевірку та правовий аналіз](#)
26. [Права та обов'язки подружжя по утриманню](#)
27. [Реєстрація громадських організацій зі статусом юридичної особи в онлайн форматі](#)
28. [Реабілітаційний простір" Інтернет-портал Наукового товариства інвалідів "Інститут Соціальної політики"](#)
29. [Сайт інституту корекційної педагогіки та психології Національного педагогічного університету імені М.П.Драгоманова](#)
30. [Сайт інституту спеціальної педагогіки АПН України](#)
31. [Сайт представництва міжнародної неурядової організації "Кожній Дитині" в Україні](#)
32. [Українське товариство глухих](#) Всеукраїнська організація осіб з інвалідністю зі слуху.
33. [Українське товариство сліпих](#) Всеукраїнська громадська організація людей з інвалідністю.